

Endast Sverige snapsglas har?

Svar till Sven-Olof Lodin

I Henrekson & Johansson [1999a] jämförs den svenska företags- och sysselsättningsstrukturen med motsvarande strukturer i andra europeiska länder och de metodologiska svårigheterna med sådana jämförelser diskuteras. Enligt analysen har Sverige en högre andel stora företag i både industrin och hela ekonomin. Vad gäller sysselsättningsstrukturen i ekonomin som helhet är Sverige mer storföretagsdominerat än övriga europeiska länder. De svenska storföretagen har en dominerande ställning i industrin, men så verkar också vara fallet i flera andra länder.

Syftet med artikeln var således att, så långt tillgängliga data tillåter, utvärdera huruvida den svenska sysselsättnings- och företagsstrukturen skiljer sig från motsvarande struktur i andra europeiska länder. De metodologiska svårigheterna vid sådana internationella jämförelser är ofta formidabla och därför ägnades en stor del av artikeln till att diskutera dessa svårigheter och redovisa de avgränsningar vi valt att göra. En av de svagheter i den internationella statistiken vi lyfter fram är just att koncernkorrigerade data inte finns

Docent MAGNUS HENREKSON är verksam vid Industriens Utredningsinstitut (IUI), Stockholm. Henrekson forskar huvudsakligen kring företagandets villkor och förklaringar till ekonomisk tillväxt. Ekonomie licentiat DAN JOHANSSON är verksam vid Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Stockholm. Hans forskning omfattar bl a institutionernas effekter på den industriella dynamiken.

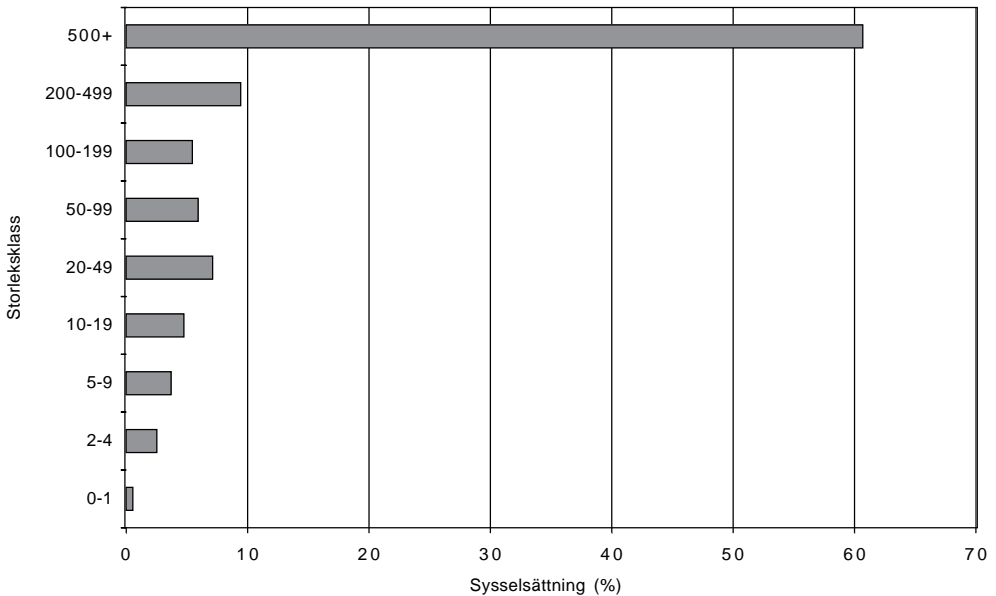
att tillgå och att detta skulle varit att föredra.

I sin replik till oss skjuter Sven-Olof Lodin [1999] in sig på just detta. Han visar att sysselsättningsstrukturen i den svenska tillverkningsindustrin är storföretagsdominerad när man använder koncernkorrigerade data. Denna slutsats överensstämmer helt med den omfattande genomgången i Henrekson [1996, kap 3]. Vi har också själva utnyttjat koncernkorrigerade data när så varit möjligt i våra tidigare studier och där kraftfullt argumenterat för att koncernkorrigerade data förmedlar en bättre bild av utvecklingen (Henrekson & Johansson [1997, 1999b]).¹

Skall man då helt avstå från internationella jämförelser när inte exakt de data man skulle önska sig är tillgängliga? Låt oss först konstatera att detta inte avhållit andra forskare från att göra jämförelser. Det räcker att hänvisa till den mycket uppmärksammade studien av Loveman & Sengenberger [1991] där de på basis av data på bolags- och arbetsställevnivå slår fast att storföretagen började förlora i relativ betydelse i ekonomin i de stora industriländerna kring eller strax efter 1970. Lodin avstår heller inte från internationella jämförelser trots brister i data. Vi tror oss inte vara ensamma om att under årens lopp ha fått intrycket att Lodin förmedlat bilden av att den snapsglasformade sysselsättningsstrukturen i industrin är något unikt svenskt. Det var inte minst

¹ Industriförbundet är således inte ensamt om att arbeta med koncernkorrigerad statistik, vilket man möjligen kan få intryck av när man läser Lodins replik.

Figur 1 Den koncernkorrigerade sysselsättningsfördelningen bland de anställda i den svenska tillverkningsindustrin, 1997.

Källa: SCB och egna beräkningar.

denna informationsmässiga framgång som inspirerade oss till att seriöst undersöka om det finns något statistiskt belägg för denna tes. Vidare är det viktigt att redogöra för det datamaterial som finns tillgängligt. Om inte annat för att bringa klarhet i de svårigheter som finns och teckna den bild som ges av föreliggande fakta, givet de existerande metodologiska svårigheterna. Ett sådant arbete kan sedan ligga till grund för fortsatt forskning.

I sin replik presenterar inte heller Lodin några belegg för att den svenska sysselsättningsstrukturen skulle vara unik. De enda belegg han redovisar är att samtal med ekonomer och icke specificerad information "bekräftar det intryck att den svenska strukturen är speciell. I tysk industri har sålunda medelstora företag, s k 'Mittelstand' en stark ställning på ett sätt som saknas i Sverige. I Danmark är denna struktur ännu tydligare" (Lodin [1999, s 354]). Detta citat ger tyvärr intrycket att Lodins påstående om Sveriges speciella

struktur egentligen bara avser en jämförelse med två andra länder.

Huruvida strukturen skall karaktäriseras som just snapsglasformad är en annan fråga. Lodins replik visar att om man tar sig stora friheter vad gäller skalningen på den vertikala axeln, så går det att få strukturen att se ut som ett snapsglas. Faran med att använda metaforer för att beskriva sysselsättningsstrukturen är också att utseendet blir beroende av den indelning av storleksklasser som görs när bilden ritas. I *Figur 1* visas bilden som framträder när de storleksklasser som används i våra artiklar ligger till grund för indelningen. Det är tveksamt om denna bild liknar ett snapsglas. Det kan därmed ifrågasättas om snapsglaset står på så vetenskaplig grund som Lodin hävdar. Henrekson & Johansson [1999a, s 146] konstaterar också att "[d]en intressanta frågan är knappast heller att utifrån ett fåtal storleksklasser karaktärisera sysselsättningsstrukturen som vare sig ett snapsglas eller något annat fö-

remål av känd form, utan studera om sys-selsättnings- och företagsstrukturen skiljer sig åt mellan länder och vad detta i så fall beror på". Vi vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att vår forskning indikerar en bristande förnyelse och industriell dynamik i svenskt näringsliv. Detta visar sig bl a i en svag utveckling av antalet företag och sysselsättningen i storleksklasserna 10–19, 20–49, 50–99 och 100–199 anställda (de s k mellanstora företagen). Det är intressant att notera att Sverige i vår internationella undersökning uppvisar relativt få företag med 10–99 anställda.

Slutsatsen är således att det är möjligt att koncernkorrigerade data för samtliga europeiska industriländer skulle visa en annan bild av den svenska industristrukturen jämfört med övriga länder än den som framträder med existerande statistik. Men eftersom sådan statistik saknas vet vi i dag inte om så är fallet. De data, om än bristfälliga, som trots allt finns indikerar inte att Sverige uppvisar en unik snapsglasformad sysselsättningsstruktur. Mot detta anför Lodin anekdotiska belägg för två länder. Både bristen på systematik i dessa belägg och det lilla antalet länder är otillräckligt för att hävda att det i dagsläget finns vetenskapligt stöd för att sysselsättningsstrukturen i svensk industri skiljer sig från motsvarande struktur i andra jämförbara länder.

Avslutningsvis vill vi dock betona att detta inte på något sätt behöver innebära att situationen är tillfredsställande. Den avgörande frågan är rimligen huruvida företagandets institutionella villkor i vid mening är tillräckligt förmånliga i Sverige för att företag med livskraftiga affärsidéer skall nå sin fulla potential. I vår första artikel betonade vi att mycket talar för att villkoren i Sverige fortfarande i denna mening är alltför oförmånliga, vilket bl a får till följd att de stora företagen med mycket få undantag också är mycket gamla företag.

Referenser

- Henrekson, M, [1996], *Företagandets villkor. Spelregler för sysselsättning och tillväxt*. SNS Förlag, Stockholm.
- Henrekson, M & Johansson, D, [1997], "På spaning efter de mellanstora företagen". *Ekonomisk Debatt*, årg 25, nr 4, s 217–228.
- Henrekson, M & Johansson, D, [1999a], "Sysselsättnings- och företagsstrukturen: Endast Sverige snapsglas har, eller?". *Ekonomisk Debatt*, årg 27, nr 3, s 139–149.
- Henrekson, M & Johansson, D, [1999b], "Institutional Effects on the Size Distribution of Firms". *Small Business Economics*, vol 12, nr 1, 11–23.
- Johansson, D, [1997], *The Number and the Size Distribution of Firms in Sweden and Other European Countries*. Licentiatavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Handelshögskolan i Stockholm.
- Lodin, S-O, [1999], "Bräckligt glas på fast vetenskaplig grund". *Ekonomisk Debatt*, årg 27, nr 5, s 352–355.
- Loveman, G & Sengenberger, W, [1991], "The Reemergence of Small-Scale Production: An International Comparison". *Small Business Economics*, vol 3, nr 1, s 1–37.